

PROSVETNI DELAVEC

O strokovnem izobraževanju

Sindikalno posvetovanje o nekaterih najbolj perečih vprašanih strokovnega izobraževanja

Delovna in tehnična vzgoja v ospredju

II. plenem Centralnega odbora Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev Jugoslavije

Pod predsedstvom Milana Mirkovića je bila v dneh 10. in 11. novembra v Beogradu II. plenarna seja CO Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev z naslednjim dnevnim redom: 1. Delovna in tehnična vzgoja mladine v splošnoizobraževalnih šolah kot čimtelj usposabljanja mladine za življenje v socialistični skupnosti; 2. Poročilo o delu CO v 1960. letu.

Plenumu so prisostvovali razen članov še Krste Crvenkovski, sekretar Zveznega izvršnega sveta za prosveto in kulturo, Mira Mitrović, ravnateljica Zveznega zavoda za proučevanje šolskih in prosvetnih vprašanj, Milo Jovičević, predsednik Federacije Sindikata javnih služb Jugoslavije, in drugi.

Na osnovi referata sekretarja CO Stevana Beždanova v zvezi s prvo točko dnevnega reda in razprave, v kateri je sodeloval tudi tovariš Krste Crvenkovski, ter poročil o delu predsedstva in sekretariata Centralnega odbora, je drugi plenem Centralnega odbora Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev Jugoslavije sprejel naslednje

zaključke:

Plenum se je odločil, da posebej obravnava vprašanje delovne in tehnične vzgoje v naših splošnoizobraževalnih šolah zato, ker meni, da je delovna in tehnična vzgoja eden izmed bistvenih delov reforme šolstva, od katerega je odvisna izgradnja celotnega vzgojnega sistema.

Uspoštevač vse pozitivne izkušnje, ki jih je dala dosedanja pedagoška praksa, kot tudi prizadevanja, da bi se k temu pritegnili še vsi ostali družbeni čimtelji, in vrsto nerešenih vprašanj s področja delovne in tehnične vzgoje, meni plenem, da je potrebno poudariti naslednje:

— vprašanja delovne in tehnične vzgoje so stopnja in opredeljena v postala namoteorični razpravljanj sestavni del vsakodnevne izobraževalno-vzgojne prakse v vseh splošnoizobraževalnih šolah;

— reševanje nalog na področju splošne in tehnične vzgoje je doprineslo k izpremembi fiziognomije in značaja dela v šoli v smislu njene izgradnje v resnično vzgojno ustanovo ter k vse tesnejši povezavi šole z življenjem;

— velik del prosvetnih delavcev se je z vsem navdušenjem, dostikrat tudi v neugodnih pogojih, lotil reševanja teh nalog in k temu pritegnil še vse ostale družbene sile v šoli in v komunizaciji;

— takšna orientacija dela v šoli se je pozitivno odrazila v vzgojnih rezultatih, kar je moč opaziti v odnosu mladine do njenem sodelovanju v življenju družbene sredine, kot tudi pri izbiranju bodočega poklica;

— uspehi takšne vzgoje otrok in mladine omogočajo popolnejšo realizacijo nalog njihovega kasnejšega strokovnega izobraževanja.

Vendar imamo poleg vseh teh uspehov tudi vrsto problemov, katerim bi bilo treba posvetiti večjo pozornost.

1. V mnogih šolah še vedno niso ustvarjeni osnovni pogoji za uspešnejše in hitrejše reševanje delovne in tehnične vzgoje; pri tem je na prvem mestu treba omeniti kadrovska in materialna vprašanja.

Vsekakor nosijo največje breme prosvetni delavci, ki nimajo ustrezne strokovno-tehnične izobrazbe, pa je zato kot nujno nalogo treba postaviti pridobitev ustrezne kvalifikacije zanje.

Kar je bilo doslej v tem pogledu storjenega, zdaleka ne zadostuje; treba je kar najhitreje rešiti materialno stran njihovega usposabljanja in pridobiti najkvalitetnejše kadre, kot tudi neobhodno doseči sodelovanje ostalih ustanov, da bi kar najbolj enotno in pravilno rešili vsebinske njihove priprave.

Posamezne oblike dela na področju tehnične vzgoje, kot so n. pr. proizvodno delo in tehnične dejavnosti v svobodnih aktivnostih, zahtevajo direktno sodelovanje strokovnjakov iz gospodarstva — inženirjev in tehnikov, za kar bi se morale — bolj kot doslej — zavzeti gospodarske organizacije in njihova združenja.

2. Nadaljnje širjenje materialne osnove tehnične vzgoje predpostavlja, da tudi gospodarske organizacije in združenja prevzamejo ustrezne obveznosti, tako v materialnem kot v kadrovskem pogledu, zlasti pri raznih oblikah prave proizvodne dejavnosti, brez katere si ne moremo zamisliti popolnejšega sistema tehnične vzgoje.

3. Materialna osnova tehnične vzgoje se v šolah še vedno formira stihotično, brez ustreznih obveznosti ustanoviteljev šol, kar je posledica pomanjkanja vsakršnih predpisov in standardov. Zato bodo morale institucije, ki se ukvarjajo s temi vprašanji, izdelati standarde za opremo in sredstva tehnične vzgoje.

4. Kot neobhodno potrebno smatramo — tako v zveznem kot republikanskem merilu — organizacijo znanstveno raziskovalnega dela na področju delovne in tehnične vzgoje, da bi sistematično spremljali, proučevali in posredovali dosežke in probleme, kar bi v veliki meri pripomoglo k uspešnejšemu reševanju problematike, ki se vsakodnevno pojavlja v naši vzgojni praksi.

5. Plenum nalaga Predsedstvu Centralnega odbora, naj preko ustreznih komisij izdela posamezne zahteve, ki so se pojavile na tem zasedanju, zlasti te tiste o sodelovanju gospodarskih organizacij in združenj (Glavna združena zveza, Industrijska zbornica itd.).

6. Vse naše organizacije in vodstva morajo v prihodnje posvetiti znatno več pozornosti problemom delovne in tehnične vzgoje, posebno še pritegniti vseh družbenih sil v komunizaciji.

Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo je 15. novembra organiziral posvetovanje o našem strokovnem izobraževanju. Udeležili so se ga predstavniki okrajnih sindikalnih svetov, ravnatelji večjih strokovnih šol, sekretar Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Ašer Deleone, član Izvršnega sveta LRS Vlado Majben in drugi. Obširno poročilo o našem strokovnem izobraževanju je imel član predsedstva Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije in predsednik Zveze delavskih in ljudskih univerz Ivo Tavčar.

Zlasti po februarški seji Republiškega sindikalnega sveta, na kateri so obravnavali strokovno šolstvo pri nas, pa tudi že prej, so sindikalne organizacije precej prispevale k usmeritvi družbenih prizadevanj na področju strokovnega šolstva. Bilo je mnogo posvetovanj, spomladí je o tem razpravljala tudi slovenska Ljudska skupščina, delavski sveti in zbori proizvajalcev so prispevali svoje, tako da je naposled v Zvezni ljudski skupščini prišlo do sprejetja Resolucije o izobraževanju strokovnih kadrov. Sindikati so tudi posledje storili vse za čimširši študij Resolucije.

Tovariš Tavčar je nato omenil določene uspehe in navedel nekatere probleme pri uresničevanju novih načel strokovnega izobraževanja. Podjetja so že prevzela odgovornost za usposabljanje članov svojih delovnih kolektivov z izobraževalnimi središči, ki jih je zdaj v LRS 76. Mnoga med njimi so se že lepo uveljavila, zlasti v tekstilni stroki, pa tudi v obrtni, usnjarski in gumarski stroki. V teh izobraževalnih središčih so doslej usposabljali delavce predvsem za določena delovna mesta, niso pa v njih prevzemali odgovornosti nalog, kot je n. pr. izobraževanje za cel poklic. V zadnjem času imamo že tudi nekaj takih primerov (v Storah, v Kranju in morda še kje).

Nagel razvoj izobraževalnih središč pa spremljajo številne te-

žave, med njimi na prvem mestu pomanjkanje kadrov, ki bi bili usposobljeni za izobraževanje v podjetjih. V nekaterih podjetjih še podcenjujejo izobraževanje in tudi instruktorji niso pravilno nagrajeni. Nerazvitost kadrovskih služb v podjetjih je poglavitna težava za hitrejši razvoj izobraževalnih centrov. Brez planov, koliko in kakšne kadre potrebujemo, ne bo smotrna izobraževanja. Ugotoviti potrebo po kadrih in njihove profile, nato bodo izobraževalni centri šele zaživel.

S problematiko strokovnega izobraževanja sta se doslej bavila Zavod za napredek šolstva in Zavod za proučevanje izobraževanja odraslih. Nimamo pa nekega osrednjega zavoda, ki bi se ukvarjal s temi vprašanji, zbral gradivo, skrbel za pregled nad razvojem ustanov za strokovno izobraževanje itd. Potreba po takem zavodu je vedno bolj živa.

Zive so razprave okoli kvalifikacije, dalje o vajenskih in industrijskih šolah. Ze doslej je bil velik del mladine neposredno vključen v gospodarstvo, je dejal tov. Tavčar. Če zdaj podjetja sama organizirajo izobraževanje, se lahko mladina ob delu še nadalje izobražuje. Sicer pa lahko vajenca obravnavamo kot učenca te ali one strokovne izobraževalne ustanove v tem smislu, da so le-te, glede na to, da so verificirane, tiste, ki ustrezno profilu poklica, za katerega koga izobražujejo, določale trajanje izobraževanja, pri čemer je delo v podjetju obravnavano kot sestavni del učnega procesa. Na problem vajenca je torej treba gledati v tem primeru s stališča učnega procesa, povezave teorije in prakse ter proizvodnega dela, pri čemer se učenec — izobraževalna ustanova — podjetje medsebojno vežejo in prevzemajo nase določene obveznosti. Vajenske šole bodo po tem postale nove izobraževalne ustanove. V to smer grejo prizadevanja, saj se v večini vajenskih šol že uvaja periodični pouk. Toda tu smo šele na začetku reforme. Uspeh teh novosti bo odvisen predvsem od dobre proučitve profilov in na temelju teh ustrezno zgrajenih učnih načrtov, zlasti pa od kar najbolj tesne povezave teorije in prakse, kajti le-ta je še vedno zanemarjena. Praktični pouk še vedno ni organiziran in smotrno načrtan.

Nesmiselne bi bile zdaj polemike, koliko naj izobražujejo podjetja, koliko šole, kaj v podjetjih in kaj v šolah, ko pa ne gre za prostorni ali za pristojnostni problem, ampak za to, kako uresničiti individualizacijo in specializacijo, dve najbolj bistveni načeli strokovnega izobraževanja. Gre predvsem za notranji, vsebinski, učni odnos med izobraževalnimi ustanovami in podjetji.

Tov. Tavčar je dalje govoril o izobraževanju odraslih, ki bo s temi spremembami v našem rednem šolstvu organsko zrastle v novo šolstvo, in o praktičnem znanju kot sestavnem delu strokovnega izobraževanja. Od tega, koliko bomo spremenili odnos do praktičnega dela strokovne izobrazbe, je v mnogočem odvisen uspeh celotne reforme strokovnega izobraževanja. Še vedno večkrat pride do poenostavljanja reforme strokovnega izobraževanja.

Problem našega strokovnega izobraževanja je v tem, da le-to ni dovolj prilagojeno našim proizvodnim in družbenim potrebam. Ta problem je mogoče razrešiti le s pomočjo naših proizvajalcev in upravljalcev, s pomočjo od spodaj, ne pa s predpisi od zgoraj.

V razpravi so se oglasili številni diskutanti. Tovariš Majben je med drugim poudaril, da bi morale gospodarske organizacije bolj kot doslej sodelovati pri reformi strokovnih šol; predložiti bi morale profile, predloge, pomisleke itd. Sekretar tov. Deleone pa je govoril o vlogi delavskih svetov pri izvajanju resolucije.

(Referat Iva Tavčarja, kakor tudi gradivo iz razprave bo izšlo v »Pogovorih«, štirnajstidnevni prilogi Delavskega otonosti.)

(Dolge na 2. str.)

Finansiranje šolstva in nagrajevanje prosvetnih delavcev

Razgovor sekretarja za prosveto pri Zveznem Izvršnem svetu Krste Crvenkovskega s prosvetnimi delavci v Nišu

Občinski odbor Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev v Nišu je pred nedavnim povabil na razgovor o nekaterih aktualnih vprašanih našega šolstva sekretarja za prosveto pri Zveznem izvršnem svetu Krsta Crvenkovskega. Zbralo se je okrog tisoč prosvetnih delavcev, ki so zastavljali najrazličnejša vprašanja. Nekateri izmed odgovorov zveznega sekretarja so zanimivi tudi za nas in jih na kratko posredujemo bralcem.

Na vprašanja o finansiranju šolstva v zvezi z Resolucijo o strokovnem izobraževanju je tov. Crvenkovski dejal: Naša šola mora živeti in se razvijati ne kot ustanova, ki je dolžna zagotoviti brezplačno šolanje, temveč kot institucija, kateri morajo njene usluge plačevati tiste organizacije, ki morajo skrbeti za brezplačno šolanje. To pa so komune, zainteresirane organizacije oziroma ustanovitelji šol. Tako bo šola zares postala samostojna in bo samostojno razpolagala s sredstvi, ki jih ustvarja. Pri tem se bo tudi vloga šolskih odborov kvaliteten izpremenila. Ljudski odbori, komune — tako predvidevamo — bodo izdelali kategorizacijo šol na svojem območju in jim glede na število učencev in po drugih principih dodeljevali sredstva.

Na vprašanje, da bodo potem morda nerazvite komune v slabšem položaju, je sekretar izjavil: Po novem zakonu te komune ne bodo v slabšem položaju, kot so bile doslej, marveč bodo na boljšem. Zakon res ne more z dekretom rešiti problema posameznih nerazvitih krajev. Vprašanje je mnogo globlje. Mislimo na to, da bi takim krajem dajali dotacije z okrajev republike ali tudi zveze.

Ko je odgovarjal na vprašanja o nagrajevanju prosvetnih delavcev, je tov. Crvenkovski rekel: Sedanja način nagrajevanja ima tri osnovne nedostatke. Centralističen je, uravnilovske in še vedno vsebuje neke elemente najem-

niškega odnosa med prosvetnim delavcem in tistim, ki mu določa plačo. To je vsekakor potrebno spremeniti in omogočiti ljudem, da bodo nagrajeni na osnovi vloženega dela, ne pa na enaki kvalifikaciji in po letih službe. Nagrajevanje bo decentralizirano vse do komune. Komuna bo skupaj z učiteljskim kolektivom in šolskim odborom določala plače vsakemu posamezniku.

Po teh besedah je v dvorani, kjer je potekal razgovor, nastalo vznemirjenje, nakar je sekretar nadaljeval: Čeprav nisem slišal, vendar mi je jasno, kaj naj pomeni to vznemirjenje. Smatra se, da se bodo medsebojni odnosi pri

ugotavljanju meril še poslabšali. Ne bo tako. Sistem finansiranja se zdaj postavlja tako, da se bo šola povsem osamosvojila; ona bo morala nagrajevati kar najpravičnejše. Zavedati se moramo, da ne more obstajati zgolj entuziazem brez materialnega stimula.

Ob Dnevu republike 29. novembu

ČESTITAMO PROIZVAJALCEM, BRALCEM IN PRIJATELJEM NAŠEGA LISTA!

Z razstave tehniške dejavnosti na GR: sekretar komisije za tehnično vzgojo pri Glavnem odboru Ljudske tehnike tov. Dernovšek si z mladimi obiskovalci razstave ogleduje izdelke tehničnih krožkov

PEDAGOŠKE AKADEMIIJE NA HRVATSKEM

Svet za prosveto LR Hrvatske je pred štirinajstimi dnevi razpravljalo o sklopu del, ki se odvijajo v okviru programa ZAVODA ZA UNAPREDEJVANJE ŠOLSKEGA DELA O PEDAGOŠKIH AKADEMIJAH. Elaborat obsega okrog 200 strani teksta, izdelali pa so ga: doc. dr. Dragutin Franković, direktor Pedagoške fakultete v Zagrebu, učiteljica v Zagrebu Bogdan Sivić, prosvetni svetnik pri Zavodu za študijski svet, sodelovalo pa je nad 200 znanih strokovnjakov-sodelavcev Zavoda za unaprejevanje šolstva.

Elaborat v uvodu navaja načela, na katerih bodo osnovne pedagoške akademije, nato učni načrti in programi, organizacijo in način dela ter opremo glede prostorov in tehnične opreme. Iz vsega je razvidno, da bo Pedagoška akademija dajala bodočim študentom solidno pedagoško in strokovno metodično znanje, kakršno osnovne šole danes zahtevajo od učitelja. Z učnim načrtom in programom se predvideva dvojni študij: priprava za razredni pouk v nižjih razredih osnovne šole in za predmetni pouk v višjih razredih. Vendar so nekateri predmeti za vse dijake skupni (družbeno-ekonomska, pedagoško-psihološka znanost, telesna vzgoja s šolsko higieno). Drugi, večji del študija bo usmeril slušatelje na predmetni pouk.

Tak okvirni program pedagoške akademije ni zožen fakultetni program. Pedagoške akademije ne bodo dajale bodočim pedagoških strokovnjakov, temveč bodo teoretično in praktično pripravljale učitelje za osnovne šole, pripravljale jih bodo za njihovo učno-vzgojno in družbeno delo.

Prva pedagoška akademija na Hrvaškem bo začela delati že letos in to na Reki.

Kaj bo s kmetijsko-gospodarskimi šolami v prihodnje?

Vsa leta po osvoboditvi — razen lani — so žarivele bogato življenje kmetijsko-gospodarske šole. O njihovem delu je bilo mnogo razprav. Izšli so novi učni načrti. Toda vse kaže, da jih tudi letos ne forsiramo. Zakaj ne? Zakaj ni tudi priliva kmetijske mladine vanje? Upravičeno se vprašujemo, kaj bo s temi šolami, ki že imajo tradicijo in so v mnogih krajih edini izobraževalni centri za poljsko izobraževanje kmetijske mladine.

Mogoče me je k pisanju zanese tudi dejstvo, da resolucija o strokovnem izobraževanju ne omenja konkretno tudi potrebe po strokovnem izobraževanju kmetijske mladine. Naj bo tako ali drugače! Menim, da bi prav vprašanje poljskega izobraževanja slehernega kmetijskega fanta in dekleta morali takoj in konkretno rešiti. Če že trdimo, da nam je v industriji dobro naložen kapital dober strokovni kader, potem smemo to v enaki meri trditvi za kmetijski živelj. Prav tu prehajamo od doslej ekstenzivnega obdelovanja zemlje k intenzivnemu. Kmetijski proizvajalec danes mora več delati z znanjem kot z rokami! In če upoštevamo to zaradi potrebe po izboljšanju in povečanju produkciji v kmetijstvu, moramo misliti na ustrezajoče oblike izobraževanja mladih kmetijskih fantov in deklet.

Prepričan sem, da je taka prvostopenjska oblika šolanja kmetijske mladine v dvoletnih kmetijsko-gospodarskih šolah posrečena. Menim le, da bi morala biti marsikje bolj sistematična in bi ne smela izveniti v kratkem dvo-mesečnem tečaju. Nov načrt zanje upošteva specifičnosti nekega kraja. Zato je prav, da poleg splošnoizobraževalnih predmetov vnesemo v predmetnik le tiste »kmetijske« predmete, ki kažejo na perspektivni razvoj kraja. 210 ur teoretičnega dela v prvem letniku šole je kar lepa številka. Tudi strokovnjakov za poučevanje je vedno več. In še enkrat 210 ur, da ne govorimo o praktičnem delu, pa mlad kmetijski zapusti šolo. Toda kaj bo... ko mu te šole nikjer ne priznajo. Govorimo le o tem, da naj bi mu bila priznana polkvalifikacija, v resnici pa mu ni. Torej tudi tu ni enakovrnosti z industrijo, kjer lahko delavec v tečaju z 200 urami dobi naziv polkvalificiranega delavca. Kakšna togost vendar! Prav s tem odliko bi morali obstoj šole naprej priznati! Potem še nekaj! Gojenec, ki ima dva letnika za seboj, se lahko vpiše v srednjo kmetijsko šolo, seveda v prvi letnik, in mora pred sprejemom opraviti sprejemni izpit! Zakaj tako? Kaj ne bi gojencu z vseljanjem učnih načrtov obeh šol priznali z dovršeno dvoletno kmetijsko šolo vsaj prvi letnik srednje kmetijske šole? Seveda bi na tak način bili prisiljeni tudi vsebinsko delo šole močno izboljšati!

Zakaj pišem to? Po razgovoru z mnogimi starši gojencev smem trditi, da so bili le-ti zadovoljni. Še več! Obetijo se pripovedovali, da njihovi sinovi hočejo po svoje gospodariti, da hočejo vnašati novejšje, sodobnejše agrotehnične metode. Res razveseljivo! Ne-dvomno je, da se gojenci v teh šolah seznanijo s sodobnostjo in

da potem tudi skušajo to prenašati na lastne kmetije in v družna gospodarstva.

Pred leti smo mnogo govorili o obveznem nadaljevalnem šolanju kmetijske mladine. A kje smo danes? Izgovori so poudarjali nezadostne materialne pogoje, pomankanje predavateljskega kadra itd.

Danes prehajamo v fazo, ko bodo prav šolstvu odmerjene precej večje vsote. Ali bomo potem vprašanje kmetijskega kadra pustili ob strani? Hkrati vemo, da se prenekateri kmetijski sin težko utruga za 4 leta v srednjo kmetijsko šolo, ker je doma več kot krvavo potreben. Ali ne bi bilo zanj idealno, da ima tako prvostopenjsko šolo doma? Hkrati pa bi morali misliti na izredni študij (nadaljevalni) in bi jih v tej smeri lahko pripravljala tudi kmetijsko-gospodarska šola.

Stavki so dobronamerno napisani. Služijo naj le kot uvod za razmišljanje in konkretno ukrepanje. Gre za zdrave kmetijske sine in hčere, ki bodo futri morali, oboroženi z znanjem, korakati vstrelci z industrijo. -S-

Ob razstavi tehnične dejavnosti na GR

Ob mesecu tehnične je bila na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani zanimiva razstava šolske in izvenšolske pionirske tehnične dejavnosti, tehnične knjige, ostalih dejavnosti Ljudske tehniko in še razstava protipovpreške opreme šolskih delavnic za tehnični pouk.

Če se v našem zapisku omejimo predvsem na razstavo tehnične dejavnosti šolske mladine, velja poudariti, da letošnji prikaz šolske in izvenšolske tehnične dejavnosti pionirjev in pionirk pomeni, v primerjavi z lansko razstavo Mladih tehnikov, velik in morda tudi odločilen korak naprej. Res je, da dokazi o pomembnosti letošnje razstave ne bi mogli iskati v številu razstavljenih izdelkov, kajti le-teh je bistveno manj, kakor pa jih je bilo lani. Vendar gre za to, da je lanska razstava dala nekak splošen prerez tovrstnega dela mladega rodu, medtem ko letošnja razstava pomeni doseganje uspeha pri tehničnem pouku v šestem razredu osemletne šole, torej na stopnji, kjer je bil pouk tehnične vzgoje v minulem šolskem letu obvezen. Če s te strani ocenjujemo vrednost razstave in obenem upoštevamo zahtevnost tehnične pouka na tej stopnji ter doseženo kakovost izdelkov, je očitno, da so mladi tehniki tudi s te strani zelo napredovali. Ta ugotovitev velja tako za izdelke, ki so nastali pri tehničnem pouku v šoli, kakor pri onih, ki jih je mladina izdelala v prostem času. Mladi tehnik zdaj vse bolj opušča dekorativno tehnično delo in izbirajo za svoje delo po tematici, vsebinski in težavnosti vedno zahtevnejše tehnične izdelke; celo dokaj komplikirana učila. Niso namreč redke šole, kjer je izločeno predvsem 200 ur delavnic za razna učila. Če pa se tega dela lotijo mladi tehniki (pri šolskem ali izvenšolskem delu v krožkih) je korist prav gotovo obojestranska.

Pouk tehnične vzgoje je obvezen predmet v prvih šestih razredih osemletne šole. Precej šol pa že zdaj, na lastno pobudo, eksperimentalno uvaja tehnični pouk tudi v ostalih višjih razredih. Prav temu da se je tehnični pouk navzlic raznim težavam že doslej toliko uveljavil, pa je pripisati kvalitativno vrednost tehničnih izdelkov šolske mladine. Le-ta v šoli že dobi osnovno znanje in ga po letni razstavi poglavlja v 152 knjižnih mladih tehnikov in v 1577 krožkih, kolikor jih je doslej ustanovljenih v naši republiki in ki skupno vključujejo okoli 45.000 članov. Tesna povezava med šolskim in izvenšolskim tehničnim delom, ki ga marsikdo vsebinsko usmerja prav prosvetni delavec, pa s svoje strani tudi poziti-

Obisk v Višji radniški školi

Resno delo za izobraževanje delavcev

Septembra smo si šli ogledat v Zagreb institucije za izobraževanje odraslih. Zavoljo dežja sva zavila s tov. Gaberčev pod najbližjo streho — na Radniško sveučilišče »Moša Pijade« v Zagrebu. Kmalu sva bila pred vrati pisarne. Na trkanje se je oglašil iz nje ženski glas, naj vstopiva. Usluženka je povedala, da je direktor Višje radniške šole sicer trenutno zadržan, da pa bo kmalu odsvolil stranko in naju sprejel.

Med čakanjem sem opazoval pisarno, ki z opremo name ni napravila najboljšega vtisa. Ugibal sem namreč, ali zavod nima sredstev, ali tisti, ki za to skrbi, investira sredstva za pomembnejše reči. Ko sem stal pred direktorjem zavoda Veseljkom Velčičem, sem zaključil, da vlaga sredstva v delo zavoda, poleg tega pa čaka, da se bodo preselili v novo zgradbo. Velčič je človek srednjih let, zagrebško vjudev, če ne tovariški. umirjeno zgovoren, hitrih misli, ki jih zna lepo obli-

kovati in te brž ogreje zanje, ker govori prepričljivo. Iz razgovora sem razbral, da sicer ni pedagog, ampak lingvist, ki je po diplomski deli pri radju v zvezi z izobraževanjem odraslih, nato pa se je posvetil pedagoški praksi in po nekaj letih ustvaril poseben tip šole srednje stopnje — **Višjo radniško šolo**. Šola si je z uspešnim delom pridobila uradno priznanje. Velčič pa bo — tako sem presodil — nedvomno pustil sledove v naši andragogiki ne le kot praktiki, ampak tudi kot teoretiki.

Šola naj bi usposobila kandidate za boljše proizvajalce in upravljalce. Zato so v predmetniku družbeno-ekonomski, politični in splošnoizobraževalni predmeti.

V zavod sprejemajo izključno ljudi iz proizvodnje, ki imajo uspešno opravljeno osemletno šolo. Kandidate morajo opraviti sprejemni izpit, poleg tega pa jih še testirajo, da ugotovijo, če bodo zmogli osvojiti precej zahteven program.

Pri presoji pogojev za sprejem kandidatov pa ima vodstvo zavoda pred očmi še drugi, morda bi rekli mentalno higijenski vidik. Ker se zaveda, da bi kandidatov neuspeh porazno vplival na razvoj njegove osebnosti, ga raje ne sprejme, če pogoji ne ustrezajo.

Tako predmetnik kot organizacija vzgojno-izobraževalnega dela na zavodu in strezne metode naj bi pomagale razviti socialistične ustvarjalne osebnosti, ki bi prinesle v prakso ne le solidno znanje, ampak tudi ustrezne raziskovalne metode v proizvodnji in socialističen odnos do ljudi.

V ta namen je vzgojno-izobraževalno delo trdno organizirano. Poleg direktorja skrbi za vsebinsko in metodično-didaktično stran pouka 10 strokovnjakov, od katerih se vsak briga za svojo področje in usmerja delo predavateljev.

Nad žitjem in bitjem slehernega kandidata neposredno in posredno bdi izkušen psiholog — kadrovik. Kandidati so razdeljeni v manjše grupe in za vsako skrbí vodja. Vodje s kadrovikom proučujejo posameznika in mu pomagajo pri delu. To vodenje, tipično za izobraževanje odraslih, naj bi pomagalo uresničevati smoter šole: izoblikovati osebnosti, ki bodo bolje proizvajale in upravljale, boljše in kulturneje živele in se usposobile za nadaljnje izobraževanje.

Konferenca ZK med vajenci kovinarji

V popolnoma zasedeni in okrašenih učilnici je bila pred dnevi letna konferenca osnovne organizacije ZK. Referat o mednarodnih dogodkih, kakor tudi o izvršenem delu in nalozah komunistov na VSŠKs je imel njen sekretar Ivo Iršič, ki je pred tem pozdrvil zastopnika Občinskega komiteja ZK Jožeta Repiča in Kresimirja Stahlerja. ZK je aktivizirala za uveljavljanje svojega programa vs šolski kolektiv, predvsem v politično-ideološki orientaciji vajenske mladine. Poročilo je razčlenilo opravljeno delo na področju reforme šolskega sistema, nakazalo pa tudi težave, ki nastopajo na organizacijskem področju spriču pouka v treh izmenah. Sklenili so, da bo LMS na šoli še danje obstajala, vendar LMS bo nastala v raznih dejavnostih izvenšolske vsebine pritegniti k sodelovanju mladince tudi tedaj, ko bodo pouka prosti. To pa je celih devet mesecev.

Aktivnost mladincev na vseh področjih z organizacijo marksističnih krožkov na področju kulturno-prosvetne dejavnosti v marsikateri zastopnik planinskega društva MATICA — mladinske sekcije — s predavateljem Bernardom Zupancem. Od lepih besedah planincev so gledali vajenci nekaj sto barvnih diapozitivov, posnetih v Sloveniji.

Fo konferenci so prispele med mladince zastopniki planinskega društva MATICA — mladinske sekcije — s predavateljem Bernardom Zupancem. Od lepih besedah planincev so gledali vajenci nekaj sto barvnih diapozitivov, posnetih v Sloveniji.

Novi učni pripomočki

Na področju pouka matematike v reformirani osnovni šoli se med drugim uveljavlja tudi uporaba pripomočkov in organizirati pouk da bo za učenca zanimiv, privlačen in uspešen. V tej zvezi je doslej DZS izdala dva dela priručnika: **Pouk matematike v obvezni šoli**, z navedenimi, seznaniti učitelje z važnimi pedagoškimi vprašanji, ki se pojavljajo pri šolskem delu na posameznih šolskih stopnjah. V prvem obravnavava avtor (žekar) vzgojo logičnega mišljenja od I. do VIII. razreda, v drugem pa je nakazana vsebina, ki jo naj učitelj upošteva pri obravnavanju številskih pojmov (naravnih števil, ulomkov in decimalnih števil, relativnih in obih števil) v osnovni šoli. V III. delu pa je predvideno poglavje računskih operacij.

Ker je pomazanje pri pouku zelo važna učna sredstva in se je zlasti flanelograf učinkovito uveljavil v razredu, pomeni izdaja flanelogramov za pouk tega predmeta v osnovni šoli, ki ga je pripravila Mladinska knjiga, velik korak na poti izboljšanja šolskega dela. O uporabi teh pripomočkov ima učitelj Škafarski v priročniku posebej poudarjen poglavje. V 1959 in v razpravah **Pouk matematike v obvezni šoli**, ki smo jih omenili v uvodu.

Korak naprej v odstranjevanju verbalizma pomeni tudi računalo za obravnavanje računskih operacij z relativnimi števili. Računalce je izdala Državna založba Slovenije. Pripravi- omogoča obravnavanje relativnih števil ter računskih operacij sestavljenih odštevanja (dopolnjanja) in množenja. Ker moramo računalo priložiti na šolsko tablo, lahko sodelujejo pri razpravljanju vse razred. Povezovanje eksperimentalno pripravljanih ugotovitev in načinov tehnične računanja ter zaplapanja predvidevanje in operacije, omogoča trdnjeje osvoje- litve znanja.

Uporaba raznih tabel pri delu v praktičnem življenju se odraža tudi pri pouku matematike. V tej zvezi določa tudi učni načrt za osnovno šolo uporabo tabel pri računanju kvadratov, kubov, kvadratnih in kubičnih korenov števil. Glede na ta določila učnega načrta predstavlja priručnik **Matematične tabele**, ki ga je izdala Elektrotehnično društvo Slovenije, pripomoček za delo s tabelami. V zvezi z drugo vsebino pa je namenjen predvsem uporabi pri pouku matematike na srednjih in višjih šolah.

Finansiranje šolstva

(Dalje s 1. str.)

lansa. Prosvetni delavci se bodo nagrajevali v prvi vrsti po povečani kvaliteti dela in po prizadevnosti.

Ali to pomeni, da bodo močnejše komune bolj plačevale prosvetne delavce? Se je glasilo vprašanje. Odgovor: V osnovi to ne more biti točno, toda po mojem mnenju to ne bi bilo v nasprotju s socialističnimi načeli. Tudi zdaj so razlike v nagrajevanju delavcev po posameznih komunah in podjetjih, vse pa je povezano z uspehom komune ali podjetja, z njihovim delom. Spet se postavlja vprašanje siromašnih komun. Mislim, da je potrebno, da v teh komunah prosvetni delavci uživajo ugled kot ljudje, katerih stroka postaja interesantna, kot so vse druge stroke. Nerazvite komune bodo morale morda plačevati prosvetne delavce celo bolj kot pa razvite.

Kaj če bo po vsem tem prišlo do fluktuacije iz ene komune v drugo? Odgovor: Taka fluktuacija vsebuje negativne elemente. Vendar, če bi do nje res prišlo, bi v osnovi bila pozitivna. Namreč, če pride do zmanjšanja števil prosvetnih delavcev v ne-

Finansiranje šolstva

poljubne delovne skupine. Pregledne orodje zbirke na plačnjih omogočajo hitro razdeljevanje in zbiranje orodja; torej tudi nadzor nad orodjem. Vsaka delavnica ima svojo shrambo, po potrebi kotiček za strojno opremo, fotolaboratorij itd. Za izvenšolske tehnične dejavnosti so orodje in ostali pripomočki shranjeni v posebnih omarah in v posebni shrambi, tako da je odgovornost za te reči ločena. Zaradi vseh teh lastnosti je komisija za šolsko opremo in učila pri Svetu za šolstvo LRS predlagala nove normative za opremo šolskih tehničnih delavnic, razstavljeno delavnico pa z malenkostnimi spremembami sprejela kot tipsko opremo šolskih delavnic naših osemletk.

M. Govekar

Analiza ankete predavateljev družbeno-ekonomske vzgoje na vajenskih šolah

S tem, da je bil v vajeniške šole uveden predmet družbeno-ekonomske vzgoje, je bil storjen pomemben korak v pripravi mladih ljudi v kasnejše uspešne upravljavce. Kako se bodo mladi ljudje znašli v proizvodnji, kako se bodo vključili v sistem upravljanja, je v veliki meri odvisno od tega, kako jih bo šola v tem pogledu pripravila. Naš sistem družbenega upravljanja zahteva razgledanega proizvajalca, ki v osnovnih obrisih pozna ekonomske in družbeni sistem.

Koliko predmet družbeno-ekonomske vzgoje uspešno pripravljaja dijake v bodoče upravljavce, je odvisno od prikladnega in smotrnega učnega načrta, strokovne in pedagoške usposobljenosti tistih predavateljev, ki ta predmet predavajo, in od pripravljeneosti dijakov, da predmet za zanimanjem sprejemajo. Zato je Zavod za izobraževanje v delavskem in družbenem upravljanju, ki ga zanima potek in stopnja uspešnosti družbeno-ekonomske vzgoje na vajenskih šolah, anketiral predavatelje tega predmeta. S to anketo smo skušali ugotoviti, kakšna je celotna problematika predmeta družbeno-ekonomske vzgoje, pred kakšnimi težavami stojijo predavatelji, v koliki meri dijaki ta predmet uspešno dojemajo itd. Postavili smo več vprašanj, ki smo jih v analizi združili v nekatera poglavja.

V tem sestavku navajamo samo kratek izvleček iz sledečih

poglavij: starostni in poklicni sestav predavateljev, načini posredovanja družbeno-ekonomske vzgoje, sredstva za aktualizacijo predmeta družbeno-ekonomske vzgoje.

Vsega skupaj smo anketirali 43 predavateljev, ki podajajo na vajeniških šolah predmet družbeno-ekonomske vzgoje. Anketa nam kaže, da je starostno najmočnejše zastopana skupina predavateljev od 30-39 let, mlajših pa le razmeroma malo. Prav tako tudi vidimo, da se za ta predmet zanimajo bolj moški kot ženske, kajti moški so zastopani z 72,1%, ženske pa samo 27,9%. V pogledu poklicnega sestava predavateljev zbuja pozornost dejstvo, da poučujejo ta predmet predvsem učitelji in predmetni učitelji. Poudariti moramo, da šola teh predavateljev ni pripravila za podajanje tega predmeta, ali pa jih je pripravila v zelo majhni meri. Prav gotovo je, da učitelji na učiteljsku niso prejeli kakega ekonomskega znanja ali znanja o delavskem in družbenem upravljanju. To pomeni, da se morajo učitelji sami pripravljati in izpopolnjevati za predmet družbeno-ekonomske vzgoje. To samo po sebi še ni tako hudo, če so predavatelji vzeli ta predmet pristankom, s svojimi lastnimi pristankom. Toda iz izkušnje vemo, da upravitelji in ravnatelji čisto vrivajo določen predmet nekemu predavatelju, ki je z urami najmanj obremenjen, ne glede na to, ali je predmet v

centru njegovega zanimanja in izobrazbene usposobljenosti.

Zavedati se moramo, da bo izobraževanje v delavskem in družbenem upravljanju vsak dan bolj potrebno in nujno, zato morajo v bodoče ta predmet predavati samo tisti, ki so za to strokovno usposobljeni, ki čutijo veselje do tega predmeta in ki stalno zasledujejo vso dinamiko našega družbenega razvoja. Najbolj ustrezno bi bilo, če bi ta predmet predavali ekonomisti in pravniki, posebno v tistih letnikih, v katerih se podajajo največ ekonomike in problematike iz delavskega in družbenega upravljanja. Prav teh pa je najmanj: 5 pravnikov in 1 ekonomist. V kolikor bi pa tudi v bodoče ostali pri obstoječem kadrovskem sestavu predavateljev družbeno-ekonomske vzgoje, bi bili nujno potrebni **periodični seminarji**, ki bi predavatelje v tem smislu strokovno usposabljali.

Razveseljivo je dejstvo, da nekatera vodstva šol v svoji kadrovski orientaciji prehajajo na ljudi iz prakse. Tako je iz ankete razvidno, da 16,3% predavateljev družbeno-ekonomske vzgoje prihaja iz prakse. Po vsej verjetnosti bi vodstva šol lahko dobila za predmet družbeno-ekonomske vzgoje več ljudi iz prakse, če bi bil sistem honoriranja bolj stimulativno urejen. Za ekonomiko, delavsko in družbeno upravljanje bi bili predavatelji iz prakse še posebno priporočljivi,

ker vso to problematiko vsakodnevno doživljajo.

Izobraževalni uspeh je odvisen od vsebine in od načina, kako se ta vsebina posreduje. Z anketo smo zato želeli zvedeti, kako predavatelji posredujejo snov družbeno-ekonomske vzgoje. Ali uporabljajo pri posredovanju snovi samo klasično metodo predavanja, ali pa uporabljajo kake druge sodobne metode z različni avdiovizualnimi pripomočki. 25,0% anketiranih predavateljev je izjavilo, da uporabljajo pri posredovanju snovi samo metodo predavanja, 62,8% anketiranih predavateljev pa je odgovorilo, da uporabljajo metodo predavanja, kot tudi nekatere druge oblike.

Nato smo vprašali predavatelje, **katera avdiovizualna sredstva uporabljajo pri posredovanju družbeno-ekonomske vzgoje**. Dobili smo odgovore, iz katerih je razvidno, da samo nekaj predavateljev uporablja razna avdiovizualna sredstva, večina predavateljev, ki na vprašanje niso odgovorili, pa ne uporabljajo nikakršnih avdiovizualnih sredstev. Glede teh pripomočkov so dali anketirani predavatelji nekaj predlogov. Navedimo dva:

Nujno je ponatisniti skice, s katerimi so nam predavatelji iz Ljubljane na seminarju pred začetkom šolskega leta 1959/60 ponazorili učno snov družbeno-ekonomske vzgoje in ekonomike podjetij. Skice naj Zavod razpošlje po šolah brez naročila, ker bodo vsakemu predavatelju dobrodošle.

Priprave za pouk družbeno-ekonomske vzgoje so tako za-

hvatne, da jih en sam predavatelj ne more izdelati (skoraj vsako poglavje se odlično razloži s pomočjo skic, diagramov, risb itd.), risanje na tablo je zamudno, časa za pripravo uporabe flanelogramov je pa premalo. Zavod naj bi zato pripravil kot učila posamezne skice in risbe, da bi jih uporabljali pri pouku in ne bi tako zamujali toliko časa za risanje.

Ker se morajo predavatelji pri sedanjem, tako različnem strokovnem sestavu ukvarjati z vsebino predmeta in v tem pogledu celo »orjejo ledino«, jim vsebinska, snovna priprava na pouk v zame ves razpoložljivi čas. Zato zanemarjajo metodo.

Dejstvo, da 79% predavateljev ni odgovorilo na vprašanje, katera avdiovizualna sredstva uporabljajo pri posredovanju družbeno-ekonomske vzgoje, in da je visok odstotek tistih, ki niso izkoristili nobenih drugih sredstev za aktualizacijo pouka (obiski seje delavskih svetov, občinskih ljudskih odborov in drugo), je zaskrbljujoče.

Umestne so pripombe predavateljev, da so potrebne medsebojne hospitacije, da je treba šole oskrbeti s potrebnimi avdiovizualnimi sredstvi in učili, kot so tiskane sheme, skice, slike itd. Potrebno bi bilo opozoriti predavatelje na učila, ki jih že imamo in jih lahko uporabljamo tudi pri pouku družbeno-ekonomske vzgoje, na primer diafilme. Če bi torej bilo čimveč učil na razpolago, bi predavatelje pripravili, da bi ta sredstva tudi uporabljali, in jih napotili, da bi premišljevali o metodi pouka.

Važne pa so tudi druge oblike aktualizacije pouka družbeno-ekonomske vzgoje, ki so blizu vsakemu učencu. To so razredne skupnosti in šolska skupnost, delavski sveti pri nekaterih šolah s praktičnim poukom, domski sveti, kjer žive učenci v internatih, razna društva, komisije itd. Vse te oblike vzgajajo učence v bodoče aktivne upravljavce. Pro učiti bi bilo potrebno, na kakšen način bi lahko uporabili in razvijali te oblike za aktualizacijo predmeta družbeno-ekonomske vzgoje.

Dijake se uspešno pripravljaja v bodoče upravljavce ne samo teoretično, marveč tudi praktično. Da dijaki dobijo neposreden vpogled v sistem dela delavskih svetov in občinskih organov upravljanja, je najbolje, da se kdaj pa kdaj takšnih sej udeležijo, kot neposredni opazovalci. Na ta način jim bo naš sistem neposrednega upravljanja najbolj živo stopil v zavest. Prosvetna pedagoška služba je tako dopolnjuje oblike dela pri posredovanju družbeno-ekonomske vzgoje priporočila. Nas je v anketi zanimalo, koliko je bilo to priporočilo realizirano. Zato smo anketirane predavatelje vprašali, **kolikokrat so dijaki njihove šole prisostvovali zasedanju delavskega sveta**. Odgovor na to vprašanje se je glasil: enkrat — 25,5%, večkrat — 14%, nikoli — 53,5%. Dejstvo, da se več kot polovica dijakov (53,5%) še delavskega sveta ni nikoli udeležila, nas opozarja na to, da moramo vodstva šol še nadalje opozarjati na to obliko dela. Neposredna udeležba seje delavskega sveta je za dijake bolj koristna kot 10 ur teoretičnega pouka.

Naročniki!
Poravnajte naročnino za leto 1960!

Nekaj o šolah in šolanju v Ameriki

»Hočete videti nekaj naših šol?« me je vprašal Frank, ko sem se pred nekaj meseci seznanila z njim v Clevelandu.

Z veseljem sem sprejela njegovo ponudbo.

Amerikanec Frank je zaenkrat učitelj v osnovni šoli, mož in oče treh otrok, ki je šele s 27 leti začel študirati za učitelja, nato počel učeval in zdaj z 39. ponovno prijel knjigo v roko, da opravi potrebne šole in izpizte za učitelja na High school, t. j. srednji šoli. Dvakrat tedensko se po dnevnem poučevanju zapelje na večerna predavanja v približno 60 km oddaljeni Kent, v mesto visokih špil. Prav, pa poglejmo najprej tja.

Ura bo vsak čas 19. Po vseh stezhah hite študent s kopicjo knjig pod pazduho. Avtomobili osamljeni ostajajo v senči dreves, oblitih z lučjo zahajajočega sonca. S Frankom urno zapustiva parkirni prostor in se spustiva po ugledni cesti preko trat in mimo ponosnih stavb, po stopnicah in zavijanih poteh k poslopju, namenjenem vzgoji učiteljev. Z vseh strani se vzgrinjajo posamezniki in parčki, živahno kramljanje in žaru mladosti. Med njimi je dokaj resnih, starejših obrazov. To so ljudje, ki kakor Frank ob vsakdanji skrbi za kruh zase in za družino še vedno polnijo glave z učeno navlakom bodisi iz potrebe bodisi iz želje po znanju.

Vstopiva v učilnico. Predavalnica je majhna, podobna razstavnemu prostoru. Sedem na stolček s pisalno mizico na desni. Kakih 35 ljudi vseh starosti in narodnosti utihne. Drobna, siva ljubezniva profesorica razkazuje in priporoča novo izišle knjige in brošure, primerne za otroke. Vse govore o tehniki, predvsem o aeroplanih. Slušaatelji se parlamentarno oglašajo, ura poteka v znamenju razgovorov, pripomb in pojasnil. Glavna tema programa pa so poročila zastopnikov petih dežel o šolah in šolanju pri njih. Ko je eden izmed slušateljev zasedel prostor za zeleno mizo, ob njegovi strani pa so se razvstili zastopniki, mi Frank posepne na uho, da v njihovih šolah polagajo veliko pozornost na demokratično ponašanje, da s tem prav nič ne trpi avtoriteta profesorja, pač pa obratno. Prvi se oglasi črnc iz britanske Gvineje. Pripoveduje o obupnih razmerah, ki vladajo tam na kulturnem področju. Zastopnica iz Čila, lepa Španka, pravi, da pri njih Cerkev nima kontrole, da ni diktature, da so potrebne nove zgradbe in da je glavni problem v razliki privatnih in takozvanih narodnih šol. Solanje zavisli od višine gnotnih razmer. Zastopnica Etiopije je prijetna rumenočrna črnka, ko vrag črn črnc iz Nigerije pa s samozavestnim nastopom pripoveduje o nič kaj rožnatih razmerah v rodni deželi. Zadnja poročevalka nas seznanja s problemi v Paragvaju. Profesorica vsakokrat pometne iz nekega roletje v steni zemljevid posameznih dežel. Komaj sledim. Lovim besede in škilim k revnim Frankovim zapisnikom, pisanim pol v angleščini, pol v srbohrvaščini z angleškim prevpisom. Zdaj bi se morala oglašiti jaz, kot jugoslovanski gost, pa zaradi mojega šibkega znanja angleščine ni govora o tem. Domentimo se, da bom s pomočjo Franka sestavila poročilo doma, nakar ga bo posnel na magnetofonski trak, ki ga bodo

vrtili na eni izmed prihodnjih ur.

Po petminutnem odmoru vrtili policist barvni film, kako je gradil in dogradil hišo. Frank mi tolmači na papir: *On ye Police je storil cuchu che pocsat slicu.*

Pa je res zanimivo. Hiša iz opeke in lesa je bila postavljena v dveh dneh. Okenski okvirji, lesene stene, vrata, stopnice, vse je do mere izdelano v tovarni. Gospodarju pomagajo prijatelji, žena in dva otroka. Sledi notranja izdelava. Vse je praktično, lično, do zadnjega kotička izbrabljeno. Oprema je sodobna in okusna od pohištva, svetilk in keramike do servisov, cvetja in raznih pregrinj. Kakor da bi se vse to preselilo iz reklamnih oglasov med stene nove hišice. Čez dva meseca se družina vseili.

Frank pravi, da je to stromašen človek. 10.000 dolarjev je imel prihranjenih, 8000 pa je vzel posojila. O gradnji hiše da je bral v knjigi in se je je lotil po navodilih, zato da je prišel tako poceni skozi.

Lepa hišica z zadovoljnimi prebivalci je utonila v temo, namesto nje pa sta se nam predstavila mož in žena, pripravljena odgovarjati na vprašanja. Midva sva se poslovila, ker bi si kljub pozni uri rada ogledala še kaj drugega.

Zdaj še hitro odstran parka na topel prigrizek, v dvorano za good time — družabni prostor. Študenti klepetajo ob sendvičih. Ob četrti na enajst oznani zvonec konec dneva. Parčki in skupine odhajajo družno, dokler se ne odcepijo dekleta v eno, fantje v drugo smer. Nekateri stanujejo privatno.

Ko se s Frankom vračava, je trda noč. Tu in tam še kak zapoznel par, odmev samotnih hitenjskih ženskih korakov ali bežeča senca mladega človeka, in mir in tema objemata mesto s kakimi 12.000 študenti.

Predavalnice, knjižnice, glasbena in plesna dvorana, parki, bazeni, gmajna in zopet zelenje, okrog in okrog pa venec domov in stanovanj s študentskimi gospodinjami, tak je videz mnogih študentskih središč. Vzdrževalnica je pravzaprav draga, saj znaša letno povprečno 2000 dolarjev, a zato jim nudijo mnoge udobnosti. V lokalih je vpeljana študentska cena. Predavanja so poudčeni in podnevi, ker se morajo mnogi sami vzdrževati, to pa se lahko, če si sami služijo kruh. Kljub visoki vzdrževalnici je navala velik. Ameriški otroci namreč končajo šolsko obveznost s 16 leti, ker pa jih sprejmejo za tovarniške delavce šele z 18 leti, gredo v glavnim napreji v srednjo, od tam

»Pa dovolj ravnatelj, da deli svoj razred z njim?« me je zanimalo.

»Kaj hoče, v osebno svobodo se ne vrtka, pa bi tudi nič ne pomagalo. V tem so demokratični. Potem bi morala učiteljica, ki so ji pri srcu rože, preseliti svojo zbirko cvetic, grmovja in plevela iz razreda v arboretum. Ali pa ljubitelji kamnov! Po vseh kotih, poličkah in stojalih mu leže, še s stropa manjkajo kapniki, pa bi bila prava Postojnska jama.«

Izmed 12 učilnic sta bili le dve goli in reči moram, da je bilo kar mrzav z njih. Tu je bila moja pozornost osredotočena na inventar. Na vratih je seznam učencev II. razreda. 36 jih je. Klopi so obrnjene druga proti drugi. Copatki so privezane k stolom, šolske potrebščine leže stalno v klopeh, označene z napisom otroka, ki tam sedi.

»Pa nikoli nič ne zmanjka?«

»Ne,« je povzel Frank, »še denar puščajo tam.«

Neonska razsvetljava, električne ogrevalne naprave, ogromna steklena stena z zavesami, stenška omara v ozadiju, vse se lepo dopolnjuje. Na stranski mizi je velik kup risb velikega formata. Objekt: ženski obraz. Izdelki prikazujejo temperaturnost z močnimi poudarjenimi ustnicami, z nakitom v ušesih, lasih in na vratu, s črno barvo pričeske, medtem ko imajo plavalške rahlle barve. En sam je narisal žensko doprno sliko v profilu, z globokim izrezom in visoko dvignjenimi prsmi. Risbe otrok in mojstrov napolnjujejo tudi stene hodnikov vse do čitalnice in telodavnice, tja do šolske kuhinje v podprtiličju. Ta je vsa avtomatizirana in daje videz laboratorija. Opoldne se v dvorani za zlozljivimi mizami iz lesa in aluminija zvrste skoraj vsi učenci z učitelji v red. Le najbližji gredo domov. Kadar otroci prihajajo in zapuščajo šolo, je za njihovo varnost dobro poskrbljeno. Na šole v okolici jih razvažajo šolski avtobus. Spoznava ga po rumeni barvi, če že ne utegnese prebrati velikega napisa School-bus. Otroci pridejo z domačij le do roba ceste, tu pa jih pobere avtobus, ki ga v tem času nobeno vozilo ne sme prehiteti. Drugače je v središčih mest. Ko drobiž odhaja v šole ali se iz njih vrača, stoji na vsakem križišču žena v uniformi in z zastavico v roki. Dokler niso šolarji odstranjeni, je ustavljen ves promet.

»Kdo pa šole vzdržuje?«

Privatniki in država. Med privatnimi je precej takozvanih katoliških. Posejajo jih samo beli otroci. Kljub temu, da morajo starši za šolanje v teh odšteti precej dolarjev in imajo državno šolo ali pa »navadno« privatno pred nosom, jih pošiljajo tja, ker menijo, da se v njih bolje in več nauče. Učence vodijo vsak dan tako okrog enajste ure k maši in obhajilu v cerkev, prislono je k šoli ali pa obratno. Seveda imajo tudi posebne učne knjige, pisane v tem duhu. V državnih šolah pa je pouk brezplačen in nič slabši, četudi je v njih mešanica črnih in belih, predvsem proletarskih otrok.

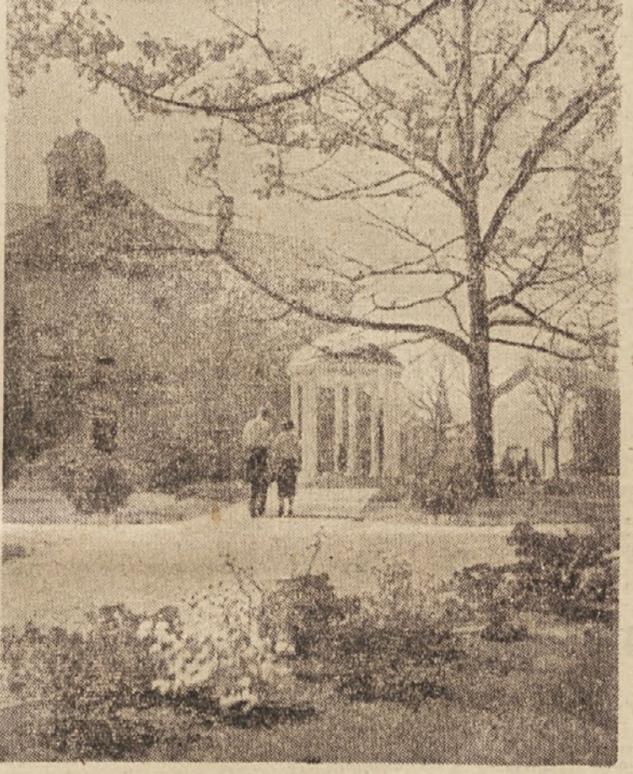
»Pa ti, Frank, si zadovoljen z delom v šoli? Koliko imaš plače?«

»Če sem zadovoljen z uspehi? Kakor je. Z otroki ravnamo kot z odraslimi. Že zgodaj jih naučimo uporabljati komunalne naprave, učimo jih demokratičnosti, nepriljubljenega nastopa v družbi, iz njih želimo vzgojiti ljudi, ki vedo, kaj hočejo.«

»Dosežete vedno uspehe?«

»V neki meri da. Kadar pa posamezniki prekorajo meje, kadar se n. pr. kaka deklica poroči s 14 leti, s 15 rodi in se s 16 loči, ali kadar se tolpa vključi v kriminal, no, tedaj so prav gotovo vzroki še kje drugje, ne samo v šoli. Med mlado generacijo moramo tudi opaziti pomanjkanje domišljije in vsestranske razgledanosti. Tako so nedavno tega poslali uradnike neke ustanove v večerno šolo k pouku zgodovine. Kar se pa tiče mojih dohodkov, je stvar taka. Moja plača je nekaj čez 500 dolarjev. Ko bom opravil vse izpite za učitelja na srednji šoli, bom dobil okrog 700 dolarjev. Rad imam otroke, z ženo sva menila, da jih bo šest. Ne vem, če jih bo, za zdaj je četrti na poti. Rad bi jih čim bolj izobrazil, a s to plačo nas kornaj nasitim in oblečem. Zato v prostih dneh in v počitnicah židam kot poklicni židar pri podjetju, kjer zaslužim v nekaj urah več kot učitelj v celem tednu. V desetih letih zakona si bomo letos prvič privoščili potovanje, ko ne bo treba gledati na vsak dolar.«

Avto je neslišno drsel. Za hip sva umolknila. Gledala sem v njegove raskave, izdelane roke, nato raztresena prebrala napis ob cesti: »Počasni, otroci v družini!« in malo dalje: »Pazite, otroško igrišče!«, ko me je vrnilo v stvarnost ljubezljivo povabilo dobrega Franka: »Greste z nami na potovanje? Bodite naš gosti!«

Prva državna univerza v Severni Karolini z več kot 100 stavbami

Korake sva namerila proti veliki stavbi, kopajoči se v neonski luči. To je knjižnica. Čudovita kombinacija aluminija, kamna in stekla, z nadvse modernimi čitalnicami in oddelki s knjigami, čitalnicami z vedno na novo razstavljenimi slikami, okrepčevalnica; tla, ki dušijo vsak šum; morje luči; skupine polglasno šepetajočih študentov in nad knjigami sključene postavbe posameznikov — taka je posredovalnica znanja, odprta skoraj nč in dan. Vse je čisto, zlasti WC, prostori so skrajno higijenski. Skozi vhodna vrata, ki imajo ročaj samo na zunanji strani, od znotraj se namreč odpirajo avtomatično, prideš v udobne prostore, podobne salonu. Na razpolago so oblazinjni stoli, police, topla in mrzla voda, tekoče milo in papirnat brisače ter vrsta avtomatov z najosnovnejšimi toaletnimi in zdravstvenimi pripomočki.

Nove šole zidajo sredi gozdov, nizke so, raztegnjene in udobne. Razredi so podobni stanovanjskim sobam z rožami, slikami, napisi, s potrebno in nepotrebno navlakom. Velika učilnica izraza razpoloženje razrednika. Nemalo sem se začudila, ko sem v eni izmed njih zagledala v kotu veliko kletko z živim zajcem, ki je tecal po kovancih, katere so mu nametali otroci pač iz zabave. Razrednik je velik ljubitelj živali, pravi Frank.

Pomoč lovskih družin pionirskim organizacijam

Letošnjo pomlad je Lovska zveza Slovenije poslala vsem lovskim družinam okoliščo z naročilom, naj pomagajo pionirskim organizacijam preko prirodoslovnih krožkov s poljudno znanstvenimi predavanji, osvetljenimi s slikovitimi slikami, filmom i. p. d., da bi tako pobliže seznanili našo mladino predvsem z divjadjo njenega domačega okolja. Ta korak LZS je treba samo pozdraviti, saj je divjad splošno ljudsko premoženje, zato vprašanje v zvezi z lovimostjo ne more biti samo stvar lovcev, ampak vse družbe!

Zato je vzgoja našega mladega rodu tudi v tej smeri zelo važna. Učenci naj se podrobneje seznanijo s koristo zlasti naše poljske kuretine (fazana, jerebica, prepelca) in pa pticev. Za mestno mladino je potrebno, da se intenzivne seznanji z življenjem naše divjadi s pomočjo nazornih predavanj že zato, ker ne živi v tako neposrednem stiku z naravo kakor njeni podeželski vrstniki, medtem ko leti v marsikaterem pogledu

St. L. GRZINČIČ MARIJA

Republiški geografski seminar v Novem mestu

Geografsko društvo Slovenije je organiziralo za svoje člane predavatelje geografije na osnovnih in srednjih šolah v mesecu juniju šestdnevni seminar v republiškem merilu. Organizacijske priprave je vodil posebni odbor v sodelovanju s podružnico geografskega društva v Novem mestu.

Tokrat so se zbrali geografi v metropoli Dolenjske — Novem mestu, da bi spoznali nekoč precej odmaknjene dolenjski belokranjski svet ter se seznanili s problemi današnjega gospodarskega razvoja tega, v preteklosti gospodarsko zaostalega področja. Tako se je zbralo v prostorih na novo preurejenega dijaškega internata v Smihelu, pri Novem mestu okrog 100 udeležencev seminarja, ki so se v glavnem nastanili in branili v internatu. Predavanja so bila v lepo opremljeni preurejeni dvorani internata.

Udeleženci so bili s programom seminarja že vnaprej dobro seznanjeni. Pred seminarjem je izšla dvojna številka Geografskega obzornika, posvečena Dolenjski in Belokranjski. Tako so imeli udeleženci seminarja priložnost seznaniti se z geografsko-gospodarsko problematiko okraja Novo mesto. Nadalje je prejel vsak udeleženec podrobni program s kratkim ekscerptom predavanj in opisom poti dvodnevne ekskurzije.

Program je vključeval naslednja predavanja: akademik prof. Anton Melnik: Geografski pregled Dolenjske in Bele krajine, dr. Roman Savnik: Raziskovanje dolenjskega kraja in nekateri njegovi posebni problemi, Janez Novšek: Novjši geomorfološki razvoj Bele krajine in Krške kotline ter njega učinki na pokrajino, dr. V. Kokole: Prirodna in agrarna izraba tal v Novomeškem kotli, S. Keršer: Neagrarne panoge gospodarstva v Novomeškem kotli, prof. M. Moravec: Populacijska rast Bele krajine in lučji gospodarskega razvoja, prof. Čita Merjetič: Razvoj Novega mesta, prof. M. Zgonik: Principi sodobnega geografskega učenika, asistent D. Radinja: Geografski diafilm in diapozitiv v didaktično metodični luči ter njuna medsebojna problematika, prof. Tome Oblak: Novjši geografska učila.

Seminaristi so si prvi dan ogledali Novo mesto pod vodstvom prof. Robjok Tina in prof. Janka Jarca. Iz seznama referatov je razvidno, da je bila na programu tudi problematika šolske geografije.

En dan je bil odmerjen metodično proučevanja lokalne geografije. Zato so se udeleženci razdelili na šest skupin, ki so odšle pod vodstvom vodilnih geografov (asistentov) na teren v bližnjo okolico Novoga mesta.

Predhodno so voditelji posameznih grup svojim udeležencem v izčrpnem referatu z navedbo litera-

S poukom je pričel strojni oddelek Srednje tehnične šole

Meseca oktobra je v prostorih Industrijsko-kovinarske šole Litostroj pričel s poukom prvi razred strojnega oddelka Srednje tehnične šole. Čeprav je uprava TSS prejea več kot 60 prošelj za vpis, so zaradi omejenega prostora uspeli sprejeti le 27 dijakov. Za pouk je v tovarni pa tudi izven izredno zanimanje in bodo morali kadrovski sektor podjetja in ostali odgovorni čimprej na to misliti. Osnovna težava, s katero se strojni oddelek TSS bori, je v tem, da delajo dijaki v eni oziroma dveh izmenah in da nimajo ustreznih prostorov. Če kadrovski sektor ne bo mogel najti primernih učilnic bo prisiljen sprotijemati v šolo same tiste, ki delajo v eni izmeni. TP

Prosvetni delavci!

Pri založbi MLADINSKA KNJIGA bo predvidoma v decembru ali januarju izšel priročnik iger in deklamacij

»ZA CELO LETO«

Da bi ustregla mnogostevilnim prošnjam za izpolnitev programa proslav naših šolskih in državnih znaničkov, bo izdala založba zbornik, ki je prerasel prvotno zamisel, saj so v njem tudi igre in pesmi, s katerimi lahko pozivi učitelj pouk slovenščine, ali pa jih pripravijo pionirji kot samostojen nastop in z njim razvesele svoje tovariše. Poleg iger, pesmi in prizorov so v zborniku tudi kratke zgodbe za recitiranje.

Knjiga »ZA CELO LETO« je razdeljena na razdelke po praznikih, ki jih proslavljamo v šolskem letu. Ti razdelki so:

- 1. ŠOLSKI DNEVI (začetek in konec šolskega leta, pesmi in prizori ter igrice z moralno, zabavno in vzgojno vsebino). DAN RK.
- 2. DEDEK MRAZ PRIHAJA — noveletne pesmi in igre.
- 3. PRESERNOV DAN.
- 4. VESELA POMLAD (pesmi in prizori, primerni za pustovanje, ter pesmi, igrice in prizori za dan pomladi).
- 5. DAN ŽENA (8. marec).
- 6. ZA SVOBODO ZLATO (revolucionarne in partijske pesmi za dan partije, dan borca, dan republike, dan mrtvih itd.).
- 7. MAJSKI PRAZNIKI (prvomajске pesmi, dan mladosti in rojstni dan maršala Tita — 25. maj).

V knjigi so zbrani poleg novih, sodobnih tekstov tudi nekateri odlomki in pesmi naših klasikov, vendar je teža na sodobnosti.

Zbornik, ki ga je izbrala in uredila Marija Kovačičeva, vam toplo priporočamo. Dobili ga boste za ceno ca. 700 din v vseh knjigarnah in pri založbi MK v Ljubljani, Tomšičeva 2.

ZNANSTVENO IN POLJUDNO

Dr. Stevo Julius: Na živčni podlagi

Prevedel Božidar Borko

Z zadovoljstvom ugotavljam, da postaja poljudno znanstvena publicistika čedalje bolj popularna in da so njene edicije v naši založniški dejavnosti vedno številnejše. To je zgovoren dokaz, da je poljudna znanost postala nepogrešljiv sestavni del strokovnega in ideološkega izobraževanja človeka in da je ne moremo in ne smemo ocenjevati samo kot področje publicistične dejavnosti, temveč tudi kot eno od poglavitnih nalog strokovnih in družbenih institucij. Pri tem mislimo predvsem na pomembno in odgovorno nalogo šolskih vodstev in prosvetnih oblasti, ki naj bi omogočile posredovanje poljudnoznanstvene literature predavateljem in po njih učencem. Sele ko bo predavatelj seznanjen z vsemi novitetami, bomo lahko pričakovali in zahtevali od njega, da bo v predavanju dosledno vnašal naj-sodobnejše izsledke znanstvenega in družbenega razvoja. Le tako bo vsaka učna ura postala resnično aktualna, pestra in zanimiva, le tako v mladem poslušalcu poleg drugih doseženih učnih vrednosti položen temelj za njegovo kasnejšo samostojno strokovno izpopolnjevanje.

po sebi zadostno jamstvo, da bo pritegnila najširši krog bralcev. Poleg tega je avtor obdelal najbolj pereče in aktualno področje sodobne medicine — psihosomatske bolezni, ki jih upravičeno imenujemo tudi bolezni civilizacije. To daje knjigi še prav posebno privlačnost in vrednost. Knjigo beremo kot zanimiv poljudno-znanstveni roman. Vsaka prebrana stran nas znova preseneča z jasnostjo razlage, ki se dosledno opira na najmodernejše ugotovitve medicine in psihologije. Slikovite pripodobne in bogate asociacije, ki so poudarjene še z odgovarjajočimi slikami, ter obilica praktičnih nasvetov in navodil, so hkrati tudi odlično pedagoško napotilo. Koliko novih poti odpirajo predavatelju, ko razlaga predpisano učno tvarino, na primer poglavje o živčevju. Obravnava te učne snovi mora namreč kar najtesneje povezati s problemom današnjega stoletja, to je z vplivom duševno živčne sfere na razvoj organskih bolezni. Prizadevanje v tem smislu ocenjujemo kot izhodišče preventivnega dela za ohranitev duševnega in telesnega zdravja, in to je vsekakor odgovorna naloga našega šolstva.

menjenost in najtežji delovni pogoji. Avtor razgrinja pred živo zainteresiranim bralcem najširšo tematiko: od prvih simptomov živčne labilnosti do najtežjih posledic, ki jih lahko povzročijo živčne napetosti in krize na delovne posameznih organov ter na celotno duševnost človeka. Pri tem je avtor upravičeno posvetil posebno pozornost v preventivnem in kurativnem smislu nekaterim najpogostejšim boleznim, kot so na primer rana na želodcu, motnje v krvnem pritisku, distoniji itd. Marsikateri prizadeti bralec bo prav v tem pogledu našel v knjigi dragocene napotke in nasvete.

Vrednost knjige še stopnjuje prizadevanje avtorja, da bi problem psihosomatskih bolezni osvetlil tudi z družbenega vidika. Pri tem plastično in poglobljeno prikaže podobo lažnega bolnika, ki v življenju tako čisto izkoristi soljudi in obenem povzroča hudo škodo naši skupnosti. Prav tako dosledno dokazuje avtor v obravnavanju odnosov med psiho in telesom nujnost zavračanja sleherne mistifikacije, ki se naša na psihično življenje človeka.

Se posebno uslugo je storil dr. Julius pedagoškim delavcem z zaključnim XIV. poglavjem, ki je namenjeno preventivi in nosi naslov: »Bolje je preprečiti, kakor zdraviti.« V njem najdemo odstavke, ki govorijo o vzgoji otroka, o pomenu pravilne izbire poklica in zaposlitve, o izbiri zakonskega tovariša itd.

Vsebinska tega poglavja poudarja, kako odličnega pomena je upoštevanje psihosomatskih činiteljev pri vzgoji otroka za njegovo mentalno in telesno zdravje ter s tem za njegovo kasnejšo skladno družinsko in družbeno življenje. Prav zato je še toliko bolj utemeljena želja, da bi sleherni pedagoški delavec knjigo pozorno prebral in črpal iz nje navodila za strokovno delo in osebno življenje.

»Življenje in tehnika«

Med slovenskimi periodičnimi revijami se malokatera lahko ponaša s tolikšno priljubljenostjo med širokim krogom bralcev kot »Življenje in tehnika«. To je zanesljivo znamenje, da je nje vsebina pestra, zanimiva za vsakogar, da prinaša novice in bogati razlagateljska bračca. Le-ta se seznanja z dosežki današnje znanosti in tehnike, večkrat pa najde med vsebino koristna navodila, navodila za izdelavo različnih uporabnih predmetov. Bežen pregled nekaterih zadnjih števil »Življenja in tehnike« nas uveri o raznolikosti vsebine lista. Informativni članek »Radioaktivni izotopi v naši industriji« pove, da smo doslej že uporabljali radioaktivne izotope za nadzorovanje proizvodnih procesov in pregledovanje materiala. Pri nas imamo pet centrov za defektoskopijo. 23 industrijskih podjetij pa se poslužuje tovrstnih kontrolnih postopkov. Uporabo radioaktivnih izotopov pa bodo povečali v industriji z velikoserijsko proizvodnjo. O stoletnih bojih Nizozemcev z morjem nas pouči sestavek »Dežela, ki je zrastle iz morja«. Če godinjamo zaradi naših počasnih železnik, ki da bi jih bilo treba pospešiti, potem se v »Stranpoteh železnih cest« srečujemo z drugačnimi problemi. Kdo bi verjel, da prepelje v nekaj urah vlak od morske gladine do vrhovne višine 4800 metrov? To je tako imenovani »Tren de Sierra«, ki vozi na progi Oroya-San Mateo-Lima. Za stariške otroke in šibkejše ljudi pa mora sprotnik nositi torbo za prvo pomoč. Injekcije in blizu je jeklenka s kisikom. In ta visokogorski čudež je nastal pravzaprav zaradi trmoglavosti nekoga komercialnega pridobitnika.

O prometnih nesrečah beremo vsak dan. Ko beremo »V luči modrikastih žarometov« in se seznanimo s porazno statistiko, se nam zdijo nenavadno visoke številke nesreč, ki dajo smrti. Voznikom bodo zato bolj simpatični podatki o novih tipih avtomobilskih

modelov. V dnevnem časopisju smo z navdušenjem, hkrati pa s skrbjo prebrali o novih satelitih, raketah. O ameriškem meteorološkem satelitu »Tyrus I« nismo kdo ve kaj vedeli, sestavek »Satelit Tyrus I med vremensko in politiko« pa pove, da ima vremenslojve povsem nove možnosti in poglede na tovrstno znanost. Satelit je dal konkretne podatke o tajfunu na Pacifiku, tako da so lahko pravčasno opozorili prebivalce Avstralije na nevarnost, ki jim grozi. To je ena plat satelita. Druga pa so zaplajene slike, ki so jih posneli s televizijsko kamero...

Letos početa je prvič pri nas »za-gorela« sončna peč. V Piranu se prof. C. Rekar s sodelavci zgradil prvo sončno peč in tako uvedel novo tehnično področje. Ze pri prvih poskusih so dosegli temperaturo med 2700 in 2800 stopinj C. Nadrobnosti o »Jezu upov in dvomov« zvezo v zamislil sovjetski inženirja Borisova, ki je predlagal gradnjo gigantskega jeza med Aljasko in skrajnim koncem SZ. Na ta način bi se močno spremenila klima v Aljaski, Kanadi in Sibiriji. Morskim tokovom bi odvzeli naravno pot. S pomočjo črpalik bi pretakali toplotni tok iz Tihiga oceana v Ledeno morje, kar bi povzročilo taljenje ledu, temperatura bi se dvignila kar za 15 stopinj. Ogromne površine sedaj zaledene zemlje pa bi lahko izkoristili v kmetijski svrhe. Toda poleg hvalnice so še čule negativne kritike. Sovjetski meteorolog Dvojgajcev trdi, da bi se sčasoma spremenile pokrajine v zmernih toplim pasom — torej tudi Evropski Ameriški oceanograf Ewing pa je ugotovil, da bi se zaradi stopljenega ledu dvignila raven vseh morij za 8 metrov!

»Nove lokomotive za naše proge« obetajo hitrejši promet, ki je pri železnici že precej za časom. Tovarna »Dijro Džaković« v Slavnskem Brodu je pričela graditi prvo Diesel lokomotivo, ki bo lahko razvila hitrost 80 km/h. V sporazumu s francoskimi kooperanti bomo izdelali 31 takih lokomotiv, s tem pa bo tudi naš železniški promet moderniziran. O zanimivostih in novitetah na letošnji letalski razstavi v Farnboroughu nas informira članek »V znamenju dvojnega jubileja«.

Poleg drobnih novic z vsega sveta najdete tu praktična navodila za razna tehnična dela, ki jih lahko napravite sami in si prihranite denar. Kako izdelati tranzitorsko ojačevalo za zvočnik, kakšne naj bodo harpune za ribiče itd. Vsebinska »Življenja in tehnika« je zelo raznolika, pa tudi dovolj poljudna. V nekaterih številkah sicer naletimo na posejani članek, ki po naslovu mnogo obeta, po vsebini pa je papirnat, na srečo pa je to redek pojav. Kvaliteta revije je takšna, da tako po sestavitvi kot po silkovnem gradivu zasluži priznanje.

»Nove lokomotive za naše proge« obetajo hitrejši promet, ki je pri železnici že precej za časom. Tovarna »Dijro Džaković« v Slavnskem Brodu je pričela graditi prvo Diesel lokomotivo, ki bo lahko razvila hitrost 80 km/h. V sporazumu s francoskimi kooperanti bomo izdelali 31 takih lokomotiv, s tem pa bo tudi naš železniški promet moderniziran. O zanimivostih in novitetah na letošnji letalski razstavi v Farnboroughu nas informira članek »V znamenju dvojnega jubileja«.

Poleg drobnih novic z vsega sveta najdete tu praktična navodila za razna tehnična dela, ki jih lahko napravite sami in si prihranite denar. Kako izdelati tranzitorsko ojačevalo za zvočnik, kakšne naj bodo harpune za ribiče itd. Vsebinska »Življenja in tehnika« je zelo raznolika, pa tudi dovolj poljudna. V nekaterih številkah sicer naletimo na posejani članek, ki po naslovu mnogo obeta, po vsebini pa je papirnat, na srečo pa je to redek pojav. Kvaliteta revije je takšna, da tako po sestavitvi kot po silkovnem gradivu zasluži priznanje.

Revija »Življenje in tehnika« pa zasluži vsjo pozornost tudi pri pedagoških. Tu bo našel marsikateri praktično uporabnega, kar bo lahko lepo dopolnjevalo razlago, dijaki pa bodo našli primerno branje, ki bo izpopolnjevalo njihovo tehniško obzorje.

Plemenita značka

Fant je hlastno stikal po pol-licalah ljudske knjižnice in pogledoval na popisan listek v roki. Včasih se je vprašujoče obrnil h knjižničarju za pomoč.

»Kaj pa iščeš?« ga ogovorim, nekdanjega našega učenca in zdaj dijaka srednje tehnične. »Za Prežihovo značko, pa jih ne morem vseh dobiti.«

Nedeljsko srečanje me je opomnilo, da zastavim pero, kakor sem bil obljubil.

Pred menoj leži tipkan Pravilnik za pridobitev PREŽIHOVE ZNAČKE. V njegovem drugem členu berem:

- NAMEN:
- V našem mladem rodu budimo:
1. smisel za poglobljeno, kritično branje dobrih sodobnih domačih literarnih del (proze in pesmi), da bodo vzljubili lepo knjigo;
  2. sposobnost, da bodo znali knjigo vrednotiti in jo uporabljati za svojo nadaljnjo rast;
  3. estetska in etična čustva, zlasti ljubezen do socialistične domovine, do delovnih ljudi in razumevanje za njihov boj,

Slede členu, ki obsega splošne določbe, delo komisij, čas in potek skušnje, stopnje priprave in obsegom potrebnih zapiskov ter končno spisek obveznih del, med katerimi mora biti v vsaki stopnji vsaj eno Prežihovo.

Zamisel, pridobiti zlasti mladino za določeno plemenito dejavnost v obliki tekmovanja, katerega na zunaj vidni uspeh je osvojenega značka z izkaznico, ni nova. O tem pričajo razne športne značke, naša planska transverzalna in nazadnje tudi že literarna, ki so jo podeljevali, kakor smo brali, n. pr. Čehi. Čeprav se ta način lahko izpreverže kdaj zgolj v rekordstvo in lov za značkami, je njegovo vzgojno jedro vendarle močnejša nasprotina teži. Idealni izid je takle: nosilec je ponosen na značko, ker si jo je pridobil v častni tekmi za plemenitejšo in razumnejšo lastno podobo.

Spodbuda za Prežihovo značko je prišla s prevaljske osnovne šole, potem jo je prevzel slavistični aktiv ravensko-slovenjegrškega področja in proti koncu lanskega šolskega leta na več sestankih posebnega odbora izoblikoval pravilnik. Tega je potrčil nasledel ravenski občinski ljudski odbor in prevzel hkrati pokroviteljstvo. Temelj je bil tako položen, zdaj se bo lahko zidalo in izpopolnjevalo naprej.

V začetku letošnjega šolskega leta je šel pravilnik na pot — na šole našega območja, ki so si z izvedbo tega tekmovanja naložile sicer novo odgovorno breme, ood do pa zato še močnejše žarišče poživljenega kulturnega poslanstva med mladimi ljudmi. Prežihova značka na prsih naše mladine bo lep dokaz, da mladi rod zna ceniti in sprejemati lepoto in plemenitost in naprednost del najboljših domačih pisateljev in ne nazadnje našega velikega rojaka, revolucionarja Prežihovega Voranca. Stanko Kotnik

Antologija jugoslovanske literature na gramofonskih ploščah

Zagrebsko podjetje Jugoton je posnelo na velike gramofonske plošče s 33 obrati na minuto Antologijo jugoslovanske literature. Po dve plošči obsegata vsako literarno zvrst: poezijo, prozo in dramo. Ploščam je priložena tudi knjižica z opisom življenja in dela posnetih avtorjev.

Med srbskimi in hrvatskimi književniki so dostojno uvrščeni tudi slovenski avtorji. Reproducirajo jih Stane Sever, Jože Tiran, Mira Danilova in drugi priznani umetniki. Cela vrsta posnetih pesmi je takšnih, da so se jih že generacije slovenskih šolarjev učile na pamet: Prešernova Pevca, Jenkova Slovenska zgodovina, Kettejeva Na trgu, Zupaničeva Zebljarska, Murnova Pesem o ajdi, Kosovelova Balada, Klopčičeva Mary se predstavi in Kajuhova Ljubzenska. Poleg teh je posneta še po ena pesem Antona Aškera, Alojza Gradnika, Iga Grudna, Toneta Seliskarja, Antona Vodnika, Mateja Bora in Ceneta Vipotnika. Prozni sestavki so vzeti iz Levstikovega Martina Krpana, Kersnikove slike Mačkova očeta, Cankarjeve Hiše Marije Pomočnice, Vrančevega Bora na Požiravniku, iz del Miška Kranjca, Cirila Kosmača in Ivana Potrča. Iz nebogate slovenske dramatiške so izbrane scene iz Linhartovega Maticka, Cankarjevih Hlapcev in Kreftovih Celjskih grofov.

Tudi med srbskimi in hrvatskimi avtorji je dosti takšnih, da je o njih slišal vsak Slovenec že v šolskih klopek. Poslušamo odlomke iz Njegoševga Gorskega venca, Mažuraničeve Smrti Smailage Cengića, Zmajevih Uvelih cvetk, Kovačičevega romana V registraturi, Andričeve Travniške kronike, Nušičeve komedije Zaljujochi ostali in iz številnih drugih del. Tisti verzi, moške besede, ki smo jih morda zaradi svojega neznanja srbohrvaščine grdo krotovčili, nam zvenijo iz plošč v vsej čistosti in blagolglasnosti.

Morda se ne bomo vselej strinjali z izborom iz jugoslovanske literature. Avtorji niso vedno zastopani s svojimi najbolj klasičnimi deli, moralo bi se jih preveč krajšati, v nekaterih primerih so zastopani s krajšimi, a neokrnjenimi in prav tako lepimi deli. Ko poslušamo Antologijo, se nam zdi, da se srečujemo z dobrimi, starimi znanci, samo še lepši in bolj priručni so. Nov čar jim je dalo dovršeno reproduciranje.

Brez dvoma ima Antologija vrednost tudi za šole. Jasno je, da je predvajanje izbranih gledaliških igralcev neprimerno vzornejše kot branje učiteljev in profesorjev. To bo omogočilo globlje doživljanje umetnin. Učencem bo dalo nove pobude za njihovo recitiranje, estetsko branje in dramske nastope. Tudi novi učni načrt pričakuje to že od učencev osnovne šole. Naravno vzornega govora in recitiranja iz radijskih oddaj, magnetofonskega traku in gramofonskih plošč. Antologija Jugotona bo v veliki meri zadovoljila te zahteve učnega načrta. F. Zagar

Cankarjeva založba

- sporoča, da je pravkar izdala naslednje publikacije:
- JULIUS dr. STEVO:**
NA ŽIVČNI PODLAGI
Cena broš. 500 din — ppl. 650 din
  - REGENT IVAN:**
POGLAVJA IZ BOJA ZA SOCIALIZEM II.
Cena ppl. 1500 din
  - ERMAVNER DUŠAN:**
SLOVENSKA PUBLICISTIKA IN PRVA RUSKA REVOLUCIJA
Cena broš. 150 din

Vse navedene publikacije lahko dobite v vseh knjigarnah ali pa direktno pri Cankarjevi založbi, Ljubljana, Kopitarjeva 2/II.

CANKARJEVA ZALOŽBA
L J U B L J A N A

temveč med poukom svojega predmeta, je vsekakor nekaj narobe: ali zaostane v snovi svojega predmeta, če se temeljito posveti vprašanjem discipline in vzgoje, ali pa tako vprašanja opravi le bežno, površno, kar je seve vsega obznanjavanja vredno. Ponekod imajo razrednikovo uro vsakih štirinajst dni, ker vmesne ure — prav tako vsakih štirinajst dni — zasledijo s sestanki razrednih skupnosti ali pionirske organizacije, tako da učenci sami načrtujejo vprašanja razredne discipline, prekrškov posameznikov, uspeha itd. ter tako ob prisotnosti razrednika, ki je zaenkrat na takih sestankih še nujno potreben, ker sicer ni discipline, rešujejo sami vprašanja, kar je včasih še bolj učinkovito, ker prihaja iniciativa in tudi kritika iz lastnih vrst in ni narekovana od zgoraj.

Kadar vodi razrednik sam svojo uro, ima nič koliko dela: od opravičevanja izostankov (tudi tu sicer součenci sodelujejo!) do uspeha sploh, priprav na izlete, ekskurzije, do želja razreda, težav itd. Sem spada tudi razgovor o izvenšolskem udejetvovanju in, dokler in kjer so taki krožki še šibki ter nam mladinska organizacija še ne nudi zadostne pomoči, lahko člani teh krožkov poročajo o svojem delu o delu svojega krožka in učitelju.

ima učitelj bogato področje dela in zelo pestre možnosti:

1. Uspešno povezuje in pogloblja vzgojne vrednote vseh predmetov in s tem podpira delo ostalih učiteljev. Res je sicer, da mora vsak predmetni učitelj izrabiti sleherni priliko, da urednič poleg izobrazbenega tudi vzgojni smoter, vendar vemo iz prakse, da nas učni načrt veže in nam večkrat zmanjka časa, da bi se globlje posvetili tudi vzgojnemu vprašanju, saj vedno težimo, da je predpisane učne snovi preveč in bi vsak predmetni učitelj želel imeti čimveč tedenskih ur — vsakogar so dosedanje skritiče zadele v živo, marsikaj se dogaja, posebno pri zgodovini in zemljepisju, da zmanjka časa za izpraševanje in nastane pred konferencami huda stiska. Seveda se v prvi vrsti trudimo, da damo učencu nekaj stvarnega znanja, ne samo da razvijemo njegov razum, čustva in voljo. Pouk moralne vzgoje pa je prav tisti, ki more v dogovoru s predmetnimi učitelji povezovati in poglobljati vzgojne momente, ki se pojavijo pri pouku ostalih predmetov. Reforma šole zahteva povezavo in koordinacijo predmetov in prav moralna vzgoja jo laže ustvarja kakor katerikoli drugi predmet.

Vzemimo primer slovenščine. Predmetni učitelj je vzel v 8. razredu berilo: Kersnik, Mačkova

očeta. Učitelj moralne vzgoje poveže to snov s kmečkim vprašnjem sploh, obdelavo s stroji, zadruštvarstvom itd. Prav tako primer odlomka iz del Prežihovega Voranca: lik revolucionarja, predvojna borca, celotno koroško vprašanje (prav ta trenutek zadeva z Vorančevim kipom v izlozbi celovške slovenske knjigarne): učitelj moralne vzgoje obravnava ta problem vzporedno z učiteljem slovenščine. Podobno je s Cankarjevimi deli, ki nanje naveže socialno vprašanje nekoč in danes. Zgodovinski okvir bi sicer moral pridobiti učenec v uri zgodovine, toda težko je doseči istočasnost, ker poteka pouk zgodovine kronološko.

Tudi zgodovino učitelj moralne dopolnjuje s pogloblitvijo raznih dob, najbolj seve NOV, z odlomki iz knjige Nürnbergski proces, s članki o Eichmannu itd. Pri tem nam je najbolj vir revija Borec, za nižje razrede posebno zadnji dve strani: Za mlade bralece.

Podobno je z zemljepisom: članki o osvobodilni vojni v Alžirju, vprašanje obeh Nemčij, nove afriške države, Kuba itd.

Fizik in kemik morata nujno opozoriti učitelja moralnega pouka, da vzporedno z njuno snovjo osvetli in poglobi osebnost tega ali onega znanstvenika (Tesla, Pupin, naš letalec Rusjan, zakonca Curie-jeva itd.). Isto je z bio-

logijo: vloga Pasteurja, Kocha — morda zveza s filmi, če se jih še spominjamo, posebno pa vprašanje ras in diskriminacije — židovsko, črnsko vprašanje, južno afriško zatiranje itd. Filmi kot Deveti krog ali poznavanje Dnevni-ka Ane Frank so nam v veliko pomoč. Nikarj ne smemo pozabiti na vprašanje vojne in miru in obravnavati moramo raketa latala in atomsko bombo.

Učitelja glasbe podpremo z obravnavo kakega odlomka iz dela, ki govori o umetniku; ob priliki kakega koncerta (n. pr. Dubravke Tomšič) govorimo o pomenu glasbe, o vztrajnosti, ki je potrebna, da svoj talent razviješ in dosežeš visoko stopnjo popolnosti. S tem, da učenec spozna, kako tudi drugi učitelji ljubijo glasbo, mu postane njena vloga vse pomembnejša.

Podobno je s poukom risanja. Seveda ni mogoče zahtevati, da bodi učitelj moralne vzgoje univerzalen, vendar s kako odgovarjajočo zgodbo lahko poudari vlogo, ki jo ima umetnost v življenju. Prav tako lahko podpre učitelja risanja z opozorilom na stilno lepoto zgodovinsko važnih spomenikov tistega kraja, v katerem je šola, za kar učenci nimajo doslej nobenega smisla, ker jih ni nihče na to opozarjal — saj v učnem načrtu o tem ni govora.

Celo učitelja telesne vzgoje podpremo z vprašanji njene

vzgojnosti (vztrajnost itd.). Letos je bilo treba obravnavati pomen olimpiade za bratstvo med narodi, prav tako vsakršne surove postopke v športu itd.

Zaradi vzporednosti podajanja snovi, ki jo učni načrt včasih omogoča, večinoma pa ne, imajo ponekod učitelji vsaj enkrat v polletju konferenčne razrednih zborov za vse paralele in tu dobi tudi učitelj moralne vzgoje marsikatero pobudo.

2. Pouk moralne vzgoje kar najlepše podpira ostale predmete v povezovanju z vsakdanjim življenjem, z aktualnimi dogodki iz domovine in sveta. To so socialna, politična in gospodarska vprašanja, ki o njih govorijo naši dnevni listi, ki učenci o njih slišijo morda tudi doma, a jih je treba na preprost način učencem v šoli razložiti (na pr. dogodki na letošnjem zasedanju OZN.) Tudi pri takih vprašanjih je potreben dogovor z učiteljem, katerega predmetu tema odgovarja, a sam o kakem vprašanju ne utegne razpravljati, še posebno ne, če nastopijo na kakem kontinentu novi dogodki, ki v tem trenutku ne odgovarjajo snovi in bi ga od nje preveč oddaljevali. To se posebno dogaja z zemljepisom — na primer v VIII. razredu, ko jemljemo Jugoslavijo, radi pa bi učence poučili recimo o dogodkih v Kongu.

(Dalje na 6. str.)

